

**ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIÁ
Školské inšpekčné centrum Bratislava
Žehrianska 9, 851 07 Bratislava 5**

Číslo: 1015/2017 - 2018

**S p r á v a
o výsledkoch školskej inšpekcie**

vykonanej v dňoch od 18. 10. 2017 do 20. 10. 2017 v Základnej škole Alexandra Dubčeka,
Majerníkova 62, Bratislava

Vedúci zamestnanci kontrolovaného subjektu:

PaedDr. Pavol Bernáth, riaditeľ školy

PaedDr. Zita Andrýsková, zástupkyňa riaditeľa pre 1. stupeň

PhDr. Helena Kačurová, zástupkyňa riaditeľa pre 2. stupeň

Zriaďovateľ: Mestská časť Bratislava – Karlova Ves

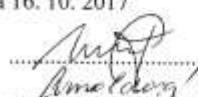
V súlade s poverením na tematickú inšpekcii č. 1015/2017 - 2018 zo dňa 16. 10. 2017

inšpekcii vykonali:

Mgr. Ján Miklóssy, školský inšpektor – ŠIC Bratislava

Mgr. Soňa Arnoldová, školská inšpektrorka – ŠIC Bratislava

Mgr. Jana Filová, odbornička z praxe

.....
.....
.....

Predmet školskej inšpekcie

Identifikácia faktorov ovplyvňujúcich úroveň vzdelávania žiakov v oblasti čitateľskej gramotnosti v základnej škole

Zistenia a ich hodnotenie

Základné údaje

Štátne mestské základné škola s vyučovacím jazykom slovenským mala celkom 551 žiakov v 22 triedach. Na 2. stupni bolo 10 tried s 251 žiakmi. Škola mala na 2. stupni celkom 34 žiakov so zdravotným znevýhodnením, nevidovala žiadnych žiakov s nadaním, zo sociálne znevýhodneného prostredia, z marginalizovanej rómskej komunity ani žiakov v hmotnej nôdzi.

Skutočnosti potencionálne ovplyvňujúce úroveň čitateľskej gramotnosti žiakov

Podmienky výchovy a vzdelávania zabezpečené školou

Škola bola spádovou školou pre sídlisko Dolné hony, mala všeobecné zameranie. Podľa vyjadrenia riaditeľa školy bola sociálna štruktúra žiakov príaznivá, všetkým žiakom so speciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ŠVVP) bolo diagnostikované zdravotné znevýhodnenie, väčšinou poruchy učenia.

Predmet slovenský jazyk a literatúra (SIL) vyučovali v 5. až 9. ročníku 4 učitelia, z toho 1 nesplnil požadované odborné a osobitné kvalifikačné predpoklady pre jeho výučbu (10 hod. týždenne). Občiansku náuku (OBN) v týchto ročníkoch vyučovali 4 učitelia, iba 1 splnil odborné a osobitné kvalifikačné predpoklady, dejepis (DEJ) vyučovali 2, anglický jazyk (ANJ) 6 kvalifikovaní učitelia. Koordinátora čitateľskej gramotnosti nemala škola ustanoveného. Správkyňou školskej knižnice bola učiteľka SIL z 2. stupňa, učiteľskej knižnice vychovávateľka školského klubu detí (SKD). Celkom 15 učiteľov školy absolvovalo v školskom roku 2010 - 2012 školenie Združenia Orava Čitaním a písaním ku kritickému myšleniu v rozsahu 60 hodín, z toho bolo 9 učiteľov sledovaných predmetov. Interné

vzdelávanie prebiehalo na úrovni metodických združení a predmetových komisií výmenou skúseností z realizácie čitateľskej gramotnosti vo výchovno-vzdelávacom procese.

Učiteľská knižnica bola vybavená dostatkom učebných a metodických materiálov k čitateľskej gramotnosti, žiacka knižnica bola pravidelne dopĺňaná novými titulmi z rozpočtu školy a prispevkov rodičovského združenia. V niektorých triedach boli zriadené triedne knižné kútiky s preberanou literatúrou, čitateľské nástennky pre žiakov a učiteľov boli aktualizované ku Dňu knižnice. Vhodné podmienky na čítanie (sedenie, stolíky) boli pre žiakov vytvorené v školskej knižnici. V niekoľkych triedach mali žiaci k dispozícii knižné poličky, do ktorých si mohli ukladať z domu prinesenú literatúru.

Podľa dotazníka zadaného školskou inšpekciou 11 učiteľom, u ktorých boli vykonané hospitácie, sa podujatia zameraného na podporu čítania s porozumením alebo na rozvoj čitateľskej gramotnosti v posledných 2 rokoch zúčastnili všetci učitelia SJL a OBN, tretina učiteľov ANJ, 2 učitelia SJL viedli krúžok čitateľskej gramotnosti. Podľa odpovedí respondentov 75 % učiteľov SJL, učiteľ dejepisu, 33 % učiteľov OBN a 67 % učiteľov ANJ sleduje záujmy žiakov a zvykne im odporúčať knihy/literatúru, ktoré sami čítajú. Na dôraz kladený na rozvoj čitateľskej gramotnosti žiakov poukázali aj výsledky Celoslovenského testovania žiakov 9. ročníka základnej školy v školskom roku 2016/2017, kedy škola v SJL dosiahla úspešnosť 63,6 %, čo bolo o 2,4 % viac, ako bol národný priemer. Podľa vyjadrenia správkyne žiackej knižnice ju viac navštievujú žiaci 1. stupňa, celkový počet výpožičiek týždenne sa pohybuje okolo 10 titulov a závisí aj od ročného obdobia. Žiaci 2. stupňa majú predovšetkým záujem o encyklopédie zvierat a prírody. Činnosť v knižnici prebiehala podľa vypracovaného ročného plánu, ktorý zahŕňal jej systematické budovanie, spoluprácu s učiteľmi v rozvoji čitateľskej gramotnosti, spoluprácu s vedúcimi metodických združení a predmetovej komisie SJL pri organizovaní recitačných súťaží a súťaží vo vlastnej tvorbe žiakov, realizáciu netradičných hodín literárnej výchovy a čítania v knižnici. Žiaci sa v rámci ŠKD oboznámovali s knižnicou a knižničným poriadkom, vytvárali záložky do knihy, tvorili ilustrácie, plánovaná bola Noc s Andersenom, Detský čitateľský maratón, školská rozhlasová relácia k Mesiacu knihy, čítanie rozprávok. Spolupráca s obecnou knižnicou sa realizovala na úrovni oboznámenia žiakov s jej činnosťou, ponukou a spôsobom výpožičiek. Spolupráca/pomoc rodičov pri domácom čítaní a konkrétnych aktivitách s cieľom rozvíjať vzťah k čítaniu a čitateľskej zručnosti svojich žiakov nevyužíval žiadny učiteľ.

Úroveň rozvíjania čitateľskej gramotnosti vo výchovno-vzdelávacom procese vybraných predmetov

Na posúdenie rozvíjania čitateľskej gramotnosti školská inšpekcia vykonalá 18 hospitácií u 11 učiteľov 2. stupňa, z toho 6 v predmete SJL u 4 učiteľov, 3 u 1 učiteľa DEJ, v OBN 3 u 3 učiteľov, v ANJ 6 hospitácií u 3 učiteľiek.

Slovenský jazyk a literatúra: okrem 1 vyučovacej hodiny boli učiteľkami prostredníctvom činnostných slovies jasne formulované poznávacie, zručnostné a postojové ciele, ktoré boli v súlade s učebnými osnovami. Na všetkých hodinách žiaci pracovali so súvislými textami prózy i poézie predovšetkým z učebnic a pracovných listov, na 1 hodine sa pracovalo s krátkymi formami ľudovej slovesnosti (hádanky, príslovia, porekadlá) z knihy Čarovné zrkadlo, na 1 boli využité diskusné príspevky zadané žiakom na domácu úlohu, na tretine hodín prezentácia piesní prostredníctvom laptopu, resp. rádiomagnetofónu. Na polovici hodín žiaci pracovali aj s nesúvislými textami (osemsmerovka, pojmová mapa, doplnovačky v pracovnom liste). Kombinácia frontálnej práce s prácou vo dvojiciach bola uplatnená na viac ako polovici hodín, na všetkých hodinách frontálna práca pri opakovani, utvrdzovaní, zhnutí učiva, aj pri práci s pracovnými listami, resp. úlohami z učebnic. Skupinová práca nebola využitá vôbec. Diferenciácia bola uplatňovaná predovšetkým akceptovaním učebného štýlu a pracovného tempa žiakov, v menšej miere zadávaním práce s textom rozličnej náročnosti. Okrem 1 hodiny s využitím len slovného výkladu a rozhovoru bola na ostatných využitá kombinácia slovných vyučovacích metód s inovatívnymi. Metódou CINQUAIN sa na

základe dopĺňovania šablóny žiaci pokúšali utvoriť 5 veršovú báseň, aktívne čitali, tvorili pojmovú mapu, prostredníctvom problémovej a heuristickej metódy vysvetľovali hádanky, pranostiky, porekadlá, rozkrývali rôzne roviny textov. Uplatnená bola dramatizácia rozprávky O troch grošoch a zážitkové vyučovanie pri debate na tému spracovania plastov. Žiaci formulovali hlavné myšlienky textov, vyhľadávali umelecké jazykové prostriedky (personifikáciu, zdrobneniny, prirovnania, metafory). Čitateľská gramotnosť na A úrovni reprodukcie bola úspešne rozvíjaná na všetkých sledovaných hodinách hlasným a tichým čítaním, opakováním prebraného učiva, využitím predtým osvojených vedomostí a zručnosti na identifikáciu významových rovín, obsahu a formálnych znakov nových textov. Žiaci sa vzhľadom na prevažujúci charakter textov (príslovia, porekadlá, pranostiky, piesne, diskusné príspevky) zaoberali predovšetkým vysvetľovaním ich významu, obrazného pomenovania, triedením podľa znakov a porovnávaním, pri učive o debate triedili typy komunikácie, na hodine gramatiky vyhľadávali z textu slová s citovým zafarbením. Pri práci s rozprávkou určovali hlavné postavy, na základe ich konania uvažovali nad ich vlastnosťami, vyvodzovali ponaučenie z textu príslovi, zistovali rozdiely medzi príslovím a porekadlom, medzi debatou a diskusiou na hodine slohu. Na B úrovni reprodukcie bola čitateľská gramotnosť rozvíjaná na všetkých hodinách prostredníctvom využitia osvojených postupov pri riešení jednoduchých úloh pri utvrdzovaní a opakovani učiva. Žiaci opakovali poznatky vlastnými slovami, využívali podobnosť, závery vyvodzovali na základe predložených informácií. Na polovici hodín boli využité úlohy na aplikáciu poznatkov v neznámych situáciach – prostredníctvom tvorby CINQUAINU, vydelením záverov z textov, triedením citovo zafarbených slov. Zriedkavo však bola tvorená stručná verzia textu, resp. jeho osnova. Rozvíjanie čitateľskej gramotnosti na úrovni C – produkcia bolo realizované na polovici sledovaných hodín. Žiaci na základe analýzy určovali horizontálne členenie ľudových piesni na verše, strofy, refrén, vertikálne členenie pri prozaickom teste na pásmo reči rozprávca a pásmo reči postáv. Formulovali hlavné myšlienky textov (starostlivosť v rodine, poučenie z príslovi), porovnávali ich s vlastnými názormi a skúsenosťami. Čitateľská gramotnosť na úrovni D – produkcia bola rozvíjaná na 1 hodine, kedy žiaci uplatnili osvojené postupy pri debate. Vystupovali v úlohe moderátora, pomocníka, experta, manažéra, sprostredkovateľa, vyučujúca vystupovala v úlohe provokatéra, kultivované diskutovali, vyjadrovali sa k obsahu, forme a dodržaniu štýlových znakov diskusných príspevkov spolužiakov, hodnotili dodržanie stanovených zásad počas debaty. Pracovali aj na tvorbe ankety vo dvojiciach. Na všetkých hodinách bolo porozumenie žiakov rozvíjané opakováním doteraz nadobudnutých znalostí a skúseností, ktoré využili na riešenie úloh zameraných na reprodukciu a aplikáciu. Pri ústnom jazykovom prejave boli žiaci vedení k plynulému vyjadrovaniu, zrozumiteľne, v logickom siede formulovali svoje myšlienky. Obsah textov, s ktorými pracovali, ich zaujal, pri práci s nimi boli aktívni, vedeli odpovedať na otázky k ich obsahu a forme, iba ojedinelé bolo využívanie odkazov na doma prečítané články z novín a časopisov a knihy. Podľa 73 % žiakov hospitovaných tried 7., 8. a 9. ročníka, ktorým bol zadaný dotazník, im učitelia SJL odporúčajú knihy/články, ktoré sami čírali. Celkom 77 % žiakov považovalo texty, ktoré v škole čítajú za zaujímavé. Podľa 58 % odpovedí sa na vyučovacích hodinách rozprávajú o doma prečítaných knihách. Odpovede učiteľov na otázky dotazníka (100 % kladných) týkajúce sa plánovania, uskutočnenia konkrétnych cieľov čitateľskej gramotnosti, individuálneho prístupu k žiakom podľa ich úrovne čitateľskej gramotnosti a využívania niektorých z metód, ktoré preukázateľne rozvíjajú čitateľskú gramotnosť boli vo veľkej mieri v súlade s pozorovanými indikátormi pri hospitáciach vo všetkých sledovaných predmetoch. Odpovede žiakov a učiteľov na otázky dotazníkov k rozvíjaniu čitateľskej gramotnosti sa výraznejšie nelíšili. Čitateľská gramotnosť žiakov bola rozvíjaná najvyššie na úrovni D na 1 hodine SJL.

Dejepis – hospitácie dejepisu boli vykonané u začínajúceho učiteľa, ktorý jasne a zrozumiteľne formuloval špecifické výchovno-vzdelávacie ciele hodín v súlade s učebnými osnovami, pričom premyslene nadväzoval na predchádzajúce učivo. Na všetkých hodinách

žiaci pracovali s vhodne vybranými súvislými textami v učebnici, na tretine hodín aj v elektronickej prezentácii učiteľa a na ďalšej tretine hodín s vyhladanou povestou o troch prútoch Svätopluka na domácu úlohu. S nesúvislými textami v učebnici a v pracovných zošitoch pracovali na dvoch tretinách hodín, na ďalšej tretine hodín v elektronickej prezentácii učiteľa a v učebnici (rôzne historické obrazové prípadne hmotné pramene – napr. portréty historických osobností, obrázky pamätníkov viažúcich sa na konkrétné historické obdobia, obrázky hmotných historických prameňov Veľkej Moravy – Šperkov a architektúry, obrázky hmotných prameňov súvisiacich s Napoleonom a Bratislavou – vojaci, zbrane, historické budovy a objekty), na dvoch tretinách hodín boli využité historické písomné pramene – 14 Wilsonových bodov a Preambula Ústavy SR, na 1 hodine tajnička, na ďalšej obrazové znázornenie znakov jednotlivých krajín 1. Česko-slovenskej republiky (1. ČSR) a okrúhly graf národnostnej štruktúry obyvateľstva 1. ČSR. Na všetkých hodinách učiteľ umožnil žiakom pracovať súčasne so súvislým aj nesúvislým textom v grafickej podobe pri čítaní i počúvaní, pričom využíval vhodné stratégie podporujúce rozvoj čitateľskej gramotnosti pravidelným čítaním na vyučovacích hodinách, či prispôsobovaním metód v priebehu práce s textom. Menej pozornosti však venoval sledovaniu rozvoja jednotlivcov a ich potrebám, zohľadňoval pri práci s textom ich pracovné tempo, nediferencoval však úlohy podľa náročnosti. Na všetkých hodinách uplatňoval frontálne a individuálne formy práce spoločných úloh s textom, na tretine aj kooperatívne vyučovanie. Pripravu a priebeh tímovej práce však nebolo možné sledovať, lebo 4 žiaci na základe inscenačnej metódy prezentovali hraním roli aj s rekvizitami na domácu úlohu pripravenú scénu na základe povesti o troch prútoch kráľa Svätopluka. Na všetkých hodinách učiteľ uplatňoval riadený rozhovor spojený s výkladom a niekedy aj s diskusiou, ktoré kombinoval z inovatívnych metód len s aktívnym čítaním a na 1 hodine čiastočne aj s inscenačnou metódou – hraním roli v spojení so zážitkovým učením. Na úrovni A reprodukcie pri čítaní a počúvaní boli žiaci úspešne vedení k vyhľadávaniu základných explicitne uvedených informácií v texte, ich odlišovaniu od nepodstatných, porovnávaniu informácií, ich triedeniu a vysvetľovaniu. Funkčne boli využívané aj medzipredmetové vzťahy (SĽU, OBN a geografia). Žiaci väčšinou porozumeli obsahu textu či historickému pojmu (napr. christianizácia), vedeli si zapamätať dôležité informácie (preberané historické fakty, udalosti, javy a procesy), zaradili' (zatriedili') ich do historického času a priestoru, či ich porovnať a vysvetliť (napr. znaky jednotlivých krajín začlenených do 1. ČSR, pamätníky spojené s významnými historickými obdobiami). Na úrovni B reprodukcie aplikovali ziskané poznatky v jednoduchých úlohach (napr. riešenie tajničky), vedeli reprodukovať osvojené poznatky z textov vlastnými slovami, odvodili logické závery z predložených informácií (príčiny a dôsledky historických udalostí, javov a procesov), v neznámych situáciách boli vedení k ústnemu vyvodeniu záverov z textu, sledovali a vyhodnocovali vlastné porozumenie. Absentovalo písomné spracovanie stručnej verzie textu (či osnovy) žiakmi, pripravil a nadiktoval im ju učiteľ. Čitateľskú gramotnosť na úrovni C – produkcia rozvíjal učiteľ na všetkých sledovaných hodinách, avšak žiaci ju zvládli na 2 tretinách hodín. Na základe analýzy textu sa realizovalo verbálne integrovanie informácií textu. Žiaci pritom využívali osvojené vedomosti v nových súvislostiach, kategorizovali ich a porovnávali s osobními skúsenosťami a postojmi, čoho výsledkom bolo vytvorenie názorového stanoviska. Napr. pri rozlišovaní a porovnávaní obrazových znakov krajín začleňujúcich sa do 1. ČSR, štátnej vlajky a štátneho znaku 1. ČSR s prepojením na súčasnosť, pri konfrontácii na základe vlastnej skúsenosti súčasných objektov a budov v Bratislave s obdobím a udalosťami z Napoleona na Slovensku. Čitateľská gramotnosť na úrovni D – produkcia bola rozvíjaná na tretine hospitovaných hodín. Podporované boli vyššie myšlienkové procesy. Na základe kritickej reflexie obsahu textu a písomných historických prameňov žiaci argumentovali, zovšeobecňovali, zhodnocovali a zdôvodňovali kultúrny odkaz a historický význam Veľkej Moravy cez Bernolákovcov, Štúrovecov po súčasnosť (Preambula Ústavy SR). Chýbalo uplatnenie metakognicie pri reflexii textu, žiaci neuvažovali nad procesom vlastného učenia, s výnimkou 4 žiakov pri scéne vychádzajúcej z povesti.

o troch prítočoch kráľa Svätopluka (na základe vizualizácie textu vlastné zobrazenie a výklad história). Na všetkých hodinách žiaci prejavovali záujem o čítané texty a historické pramene, väčšinou aktívne s nimi pracovali, bezprostredne po nich prostredníctvom riadeného rozhovoru diskutovali. Na jednej zo sledovaných hodín im učiteľ odporučil, aby si prečitali román Vojna a mier od Leva Nikolajeviča Tolstého a knihu Juraja Hradského Napoleon a Bratislava, 2 žiakom zadal na domácu úlohu vypracovanie miniprojektu o Napoleonovi. Z výsledkov žiackeho dotazníka vyplynulo, že 76 % z nich považuje texty, ktoré čítajú v škole, za zaujímavé. Celkom 32 % respondentov uviedlo, že učiteľ im odporúča články/knihy, ktoré sám prečítał, len 16 % uviedlo, že na hodinách dejepisu sa rozprávajú o knihách, ktoré čítajú doma. Vyučujúci predmetu uviedol v dotazníku, že sa so žiakmi venuje iba obsahovej a myšlienkovej stránke textov, nie však štýlistickej a jazykovej. Podstatný rozdiel sa preukázal pri odpovedi na otázku týkajúcu sa kontroly uvažovania a myšlienkových pochodov pri práci s textom a hľadania nových možností riešenia, učiteľ uviedol, že tak robí na každej hodine, čo však potvrdilo len 37 % žiakov. Učiteľ neuvedol, že by žiaci pracovali s textom v organizovaných skupinách. Čitateľská gramotnosť bola rozvíjaná najvyššie na úrovni D na tretine hodín dejepisu.

Občianska náuka – ciele vyučovania boli žiakom sprostredkované v plnom rozsahu aktívnymi slovesami vysvetliť, napísat', vybrať', priradiť', doplniť', porovnať', rozlíšiť', rozčleniť', definovať boli aj predpokladané výsledky učenia žiakov. Na všetkých hodinách boli využité súvislé texty z učebnic alebo pracovných listov, novín, časopisov, letákov, na dvoch tretinách hodín aj nesúvislé texty v podobe tabuľiek. Informačno-komunikačné technológie pri ich sprostredkovani neboli využité. Pred čítaním žiaci odhadovali podľa nadpisov a titulkov obsah textu, počas čítania objasňovali ich nejasné miesta, po čítaní sa zaoberali reflexiou prečítaného, nové poznatky konfrontovali s predtým nadobudnutými. Na všetkých hodinách bola uplatnená frontálna práca, na dvoch tretinách to bola kombinácia práce vo dvojiciach s frontálou. Rovnako na dvoch tretinách hodín boli žiakom zadané spoločné úlohy, na jednej tretine diferencované (práca s rôznymi textami z novín a časopisov), na všetkých hodinách žiaci prezentovali ich riešenie. Výklad, rozhovor a rozprávanie boli pravidelne kombinované s problémovou metódou, brainstormingom (tvorba akrostichu s pojмami z ekonomie), dramatizáciou čitaného textu, tvorbou pojmovej mapy na úlohy rodiny a zážitkovou metódou (žiaci ako členovia rodiny v rôznych sociálnych situáciách). Na A úrovni reprodukcie boli vedení k vyhľadávaniu podstatných explicitne uvedených informácií, ich odlišovaniu od nepodstatných, porovnávaniu myšlienok, ich triedeniu a vysvetľovaniu. Textom rozumeli, dokázali si zapamätať dôležité informácie, napr. typy ekonomik, úlohy a typy rodiny. S využitím analýzy a syntézy dokázali objavíť a vyvodíť implicitne uvedené informácie. Na B úrovni reprodukcie aplikovali získané poznatky a vedomosti na jednoduchých úlohách, vedeli reprodukovať obsah prečítaného vlastnými slovami, vydovozovať logické závery zo zistených informácií, v neznámych situáciách boli vedení k ústnemu, zriedkavejšiu písomnému vydeleniu záverov z textu. Podľa obsahu tvorili názvy pre tabuľky, ojedinejšie bolo spracovanie osnovy textov, úplne absentovalo sledovanie a vyhodnocovanie vlastného porozumenia textu. Na C úrovni produkcie uplatňovali analyticko-syntetický postup, napr. od uvedenia jednotlivých znakov ekonomik, rodín dospeli k priradeniu správneho názvu pre ich jednotlivé druhy, podľa obrázkov z učebnice identifikovali typy vlastníctva, typy rodín, porovnávali svoje skúsenosti či sprostredkované poznatky členov rodiny s obsahom textu, napr. výhody resp. nevýhody trhovej ekonomiky v porovnaní s prikazovou. Absentovalo uplatnenie metakognicie pri reflexii dedukcie, hypotézy, názorového stanoviska. Na dvoch tretinách hodín mali možnosť riešiť úlohy na rozvoj vyšších myšlienkových procesov, navrhovali a obhajovali vlastné riešenia na odstránenie príčin problémov v rodinnom živote, nedostatkov v školstve, zdravotníctve, vedeli uvádzat' klady a záporu jednotlivých riešení, chýbalo uplatnenie metakognicie pri reflexii textu, žiaci neuvažovali nad procesom vlastného učenia. Na všetkých hodinách žiaci prejavovali záujem o čitaný text, aktívne s ním pracovali, kládli

otázky, bezprostredne o ňom diskutovali, pričom sa vyjadrovali plynule, vedeli presvedčivo argumentovať, obhájiť svoj názor. Menej ako štvrtina žiakov v dotazníku uviedla, že učitelia im odporúčajú knihy a časopisy, ktoré sami čítali, ešte menej (21 %) uviedlo, že sa rozprávajú o knihách, ktoré čítajú doma. Podľa celkom 47 % žiakov sú texty, ktoré čítajú v škole zaujímavé. Najnižšie (16 % odpovedí) bola žiakmi hodnotená práca s textami z mimoučebnicových zdrojov. Pri porovnaní výsledkov dotazníkov zadaných žiakom a učiteľom bol zistený výraznejší rozdiel týkajúci sa rozoberania a diskusie o obsahovej a myšlienkovej stránke textov, podľa všetkých učiteľov predmetu ju využívajú, myslí si to však iba 19 % žiakov. Rovnako všetci učitelia uviedli, že od žiakov pri práci s textom vyžadujú kontrolu ich uvažovania a myšlienkových pochodov a hľadanie nových možností riešenia, čo potvrdilo svojimi odpoveďami 68 % žiakov. Vyučovanie občianskej náuky prebiehalo s rozvojom čitateľskej gramotnosti najvyššie na úrovni D produkcie na dvoch tretinách hodín.

Anglický jazyk - k silným stránkam vyučovania patrilo zrozumiteľné formulovanie cieľa vyučovacej hodiny (kognitívny, psychomotorický, afektívny), v ktorom boli zahrnuté aj plánované aktivity zamerané na rozvíjanie čitateľskej gramotnosti. Do každej vyučovacej hodiny bola zaradená aj práca so súvislým textom v grafickej i auditívnej podobe (učebnica, pracovný zošit, časopis „Hello!“, internet, obrázky, tabuľky). Vyučujúce používali didaktickú techniku (CD prehrávač, dataprojektor, počítač) a využívali na vyučovanie celkom 3 jazykové učebne. Žiaci mali k dispozícii prekladové a výkladové slovníky, v učebniach boli aj knižnice v anglickom jazyku (knihy na čítanie v rôznych stupňoch náročnosti na slovnú zásobu a gramatiku). Na všetkých sledovaných hodinách boli využité frontálne metódy v kombinácii s prácou dvojic alebo skupín, žiaci dostatočne preukázali návyky samostatnej práce, vo dvojiciach a skupinách si navzájom radili, pomáhali, delili úlohy, prácu efektívne organizovali. Monologické vyučovacie metódy v podobe výkladu, rozprávania a opisu spolu s dialogickými – rozhovor, diskusia, dramatizácia boli na všetkých hodinách využívané v kombinácii s inovativnými (brainstorming, snowballing tvorba pojmových máp, riadené čítanie, aktívne čítanie, pyramída údajov, voľné písanie, didaktické hry, inscenačná metóda). Na úrovni A a B produkcie boli využívané predchádzajúce vedomosti žiakov opakováním slovnej zásoby a gramatických pravidiel. Žiaci počúvali súvislý text z učebnice, nacvičovali správnu výslovnosť slov, čítali a tvorili otázky na správne pochopenie obsahu počutého a čitaného. Boli vedení k vytváraniu vlastných úsudkov, aplikácií poznatkov v cvičeniacich z pracovného zošita, pracovali s cvičeniami typu správna – nesprávna veta. Na polovici hodín bolo využité aj sledovanie a vyhodnocovanie vlastného porozumenia, úroveň osvojenia si prvkov jazyka žiakmi. Okrem 1 hodiny bola rozvíjaná čitateľská gramotnosť žiakov na úrovni C produkcie. Všetky hodiny ANJ boli vedené v anglickom jazyku, takže žiaci mali možnosť aktívne vnímať cudzí jazyk ako dorozumievaci prostriedok s využitím rôznych foriem práce (zadanie úloh pred počúvaním a čítaním, objasňovanie nových slov a slovných spojení, formulovanie hlavných myšlienok textu vyhľadávaním konkrétnych viet alebo odsekov, opis, diskusia, dramatizácia, vyjadrenie vlastných názorov a skúseností, situáčné dialógy, projektová práca). Vhodne boli do vyučovania vsúvané aj pohybové aktivity, didaktické hry a súťaže. Na jednej tretine hodín bola rozvíjaná aj D úroveň čitateľskej gramotnosti – produkcia, kedy žiaci kontrolovali utvorený text, zdôvodňovali jeho správnosť, pripadne argumentovali, uvažovali nad jeho obsahom a formou. Pri rozvoji poznávacích kompetencií žiakov na dvoch tretinách hodín absentovala na úrovni aplikácie najmä tvorba zhustených verzií textu, podnadpisov, nadpisov a vyzvolzovanie záverov. Na oboch úrovniach produkcie v rovnakom rozsahu chýbalo hierarchické usporadúvanie myšlienok, navrhovanie riešení, porovnávanie a hodnotenie jednotlivých častí, kritická reflexia textov, argumentácia, konfrontácia názorových stanovísk a tvorba hodnotiaceho posúdenia. Vhodný výber textov (Pozvánka do mesta, Počasie a ročné obdobia, Jimove narodeniny, Orlando Bloom – Orlando, Florida, Tajomný ostrov Veľká Británia) bol základnou podmienkou, aby žiaci mali záujem s textom pracovať a mohli sa vyjadrovať k jeho obsahu. Bezprostredne sa zapájali do diskusie

o prečitanom, na všetkých hodinách aj informovali o prečítaných článkoch či knihách. Výsledky dotazníka preukázali, že podľa 34 % žiakov si vymieňajú informácie, zážitky a myšlienky o doma prečítaných textoch. Až 82 % žiakov považovalo texty, ktoré čítajú v škole, za zaujímavé, podľa 63 % respondentov im učitelia odporúčajú texty, ktoré sami prečitali. Všetci učitelia predmetu uviedli, že so žiakmi rozoberajú a diskutujú o obsahovej a myšlienkovej stránke textov, žiadny však neuviedol, že rozoberajú aj ich jazykovú a štýlistickú stránku. Čitateľská gramotnosť bola na hodinách ANJ najvyššie rozvíjaná na úrovni D na tretine hodín.

Závery

Škola mala priaznivé materiálno-technické, priestorové a personálne podmienky na realizáciu výchovno-vzdelávacieho procesu. Vzdelávacie ciele školy boli zamerané aj na oblasť rozvoja čitateľskej gramotnosti žiakov, o čom svedčila aj skutočnosť, že 15 učiteľov školy bolo v minulosti zapojených do vzdelávacích aktivít Združenia Orava Čitaním a pisaním ku kritickému myšleniu. Pozitívom bolo, že žiaci školy mali väčšinou dobré sociálno-ekonomické zázemie, rovnako aj zabezpečenie 100 % odbornosti vyučovania ANJ a DEJ a vysokej odbornosti vyučovania SJL. Čitateľská gramotnosť bola rozvíjaná na všetkých hodinách všetkých predmetov na úrovni A reprodukcie vyhľadávaním explicitne uvedených údajov, aj vyhľadávaním informácií bez slovného vyjadrenia okrem vyučovania ANJ (83 % hodín). Na úrovni B reprodukcie bola na 100 % rozvíjaná vo všetkých predmetoch riešením postupov v jednoduchých úlohach, aj v neznámych situáciach okrem ANJ (83 % hodín). Na úrovni produkcie bola rozvíjaná na všetkých hodinách OBN, 4 päťinach hodín ANJ, na 2 tretinách hodín DEJ a polovici hodín SJL. Na úrovni D produkcie bola čitateľská gramotnosť rozvíjaná ojedinejšie, najviac na hodinách OBN, na tretine hodín DEJ a na 1 hodine SJL a ANJ. Výsledky dotazníka zadaného žiakom preukázali, že temer tri štvrtiny (71 %) žiakov radi čítajú články a knihy aj mimo školu. Podľa odpovedí všetkých učiteľov sledovaných predmetov všetci pri každom tematickom celku plánujú a organizujú konkrétné ciele zamerané na rozvíjanie čitateľskej gramotnosti, pri práci s textom prihliadajú na rozdielne individuálne úrovne čitateľskej gramotnosti žiakov, prispôsobujú prácu individuálnym aktuálnym potrebám a zručnostiam a na prácu s textom často využívajú niektoré z metód a postupov, ktoré preukázateľne rozvíjajú čitateľskú gramotnosť. Ich odpovede vo veľkej miere zodpovedali zisteniam školskej inšpekcie z hospitačnej činnosti.

Zamestnanci, ktorých sa príslušné inšpekčné zistenia týkajú, boli s výsledkami a závermi oboznámení.

Pisomné materiály použité pri školskej inšpekcii:

Informačný dotazník pre riaditeľa základnej školy; dotazník pre učiteľa; dotazník pre žiaka; plán práce školskej a učiteľskej knižnice.

Správu o výsledkoch školskej inšpekcie

vyhotovili:

Mgr. Ján Miklóssy

Mgr. Soňa Arnoldová

dňa: 16. 11. 2017

Na prerokovaní správy o výsledkoch školskej inšpekcie sa zúčastnili:

a) za Štátnu školskú inšpekciu – Školské inšpekčné centrum Bratislava

Mgr. Ján Miklóssy

b) za kontrolovaný subjekt zodpovedný vedúci zamestnanec

PaedDr. Pavol Bernáth

Na základe zistení a ich hodnotení uvedených v správe o výsledkoch školskej inšpekcie Štátnej školskej inšpekcii voči vedúcemu zamestnancomu kontrolovaného subjektu uplatňuje toto opatrenie:

1. odporúča

- a) ustanoviť koordinátora čitateľskej gramotnosti,
- b) kontrolnú činnosť členov vedenia školy zamierať na rozvoj čitateľskej gramotnosti v jednotlivých predmetoch na najvyšších úrovniach.

**Prerokovanie správy o výsledkoch školskej inšpekcie potvrdzujú dňa 20. 11. 2017
v Bratislave**

a) za Štátnu školskú inšpekcii – Školské inšpekčné centrum Bratislava

ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIJA
Školské inšpekčné centrum Bratislava
Žochovická 9
851 07 Bratislava 5
.....
Mgr. Ján Miklóssy

b) za kontrolovaný subjekt zodpovedný vedúci zamestnanec

ZÁKLADNÁ ŠKOLA
A. DUBČEKA
Majerníkova 62
841 05 BRATISLAVA
.....
PaedDr. Pavol Bernáth

Vyjadrenie vedúceho zamestnanca kontrolovaného subjektu a zamestnancov, ktorých sa zistenia týkajú (vedúci zamestnanec môže zaslať písomné vyjadrenie k obsahu správy do 5 dní od prerokovania):

PaedDr. Pavol Bernáth, riaditeľ školy

Stanovisko školského inšpektora k vyjadreniu:

Mgr. Ján Miklóssy, školský inšpektor

Na vedomie: úsek inšpekčnej činnosti